

Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Broj:05/2-19-sl/25
Ilijaš, 22.09.2025.godine

INFORMACIJA ZA JAVNOST

o kvalitetu zraka, uzrocima, posljedicama i preporukama za poduzimanje preventivnih
mjera na smanjenju zagađenja zraka

Zagađenost zraka, kako u Bosni i Hercegovini, tako i u Kantonu Sarajevo, je znatno ispod standarda kvaliteta definisanog na nivou WHO, Europske unije i domaće legislative. Česta prekoračenja vrijednosti se javljaju u toku zimskog perioda, a naročito zbog emisija iz domaćinstava koji za zagrijavanje koriste uglja i ostala čvrsta goriva. Bitan utjecaj na kvalitet zraka je i geografski položaj KS kojeg karakteriše pojava prizemnih temperaturnih inverzija te slaba cirkulacija vjetera u zimskim mjesecima. Jedna od geografskih karakteristika KS je da u periodima temperaturnih inverzija, ne postoje međusobne zračne veze između pojedinih kotlina. Zbog navedenog se, u periodima povišenih koncentracija, kvalitet zraka razlikuje u sarajevskoj kotlini, prostoru Vogošće, Ilijaša, Hadžića itd., te su lokalne emisije u ovim periodima uzrokom povišenih koncentracija za svaku pojedinačnu kotlinu. Uz slab vjetar ili stabilnu anticiklonu, lebdeće čestice i zagađujuće materije se duže zadržavaju u prizemnim slojevima kotlina čime uzrokuju pojavu smoga, te se u nekim modelima kojima se računa porijeklo zagađenja, često pogrešno tumače kao zagađenje uzrokovano transportom iz drugih predjela. Izražen kotlinski karakter terena glavni je uzrok čestih pojava magli, pogotovo u jutarnjem i večernjem periodu.

Na području Općine Ilijaš, područje mjesnih zajednica Ilijaš I, Mrakovo i Podlugovi, prema uticaju na kvalitet zraka, gustinu i položaj objekata koja koriste čvrsta goriva za zagrijavanje, te prema geografskom položaju (u zasebnoj kotlini u odnosu na Sarajevsku kotlinu), mjerenjem kvaliteta zraka je utvrđeno veoma loš, na ovoj mjernoj stanici zabilježen je najveći broj prekoračenja graničnih vrijednosti. U ovoj zoni se nalazi registrovanih 2268 objekata koja koriste čvrsta goriva, te u odnosu na ukupan broj ložišta u KS, se nalazi njih 5,30%. Na području Ilijaša se tradicionalno koristi ugalj a što se može vidjeti i iz podatka da 5,30% ložišta emituju 8,73% SO₂. Nešto manje emisije PM₁₀ su uzrokom većeg broja ložišta na pelet u ovoj zoni u odnosu na prosjek u KS. Položaj zone je takav da su prizemne inverzije na ovom području veoma niske, te da doprinose znatno većem uticaju ovih ložišta na kvalitet zraka. Emisije iz ove zone u najvećem dijelu ostaju u kotlini te imaju najveći uticaj upravo na stanovnike ovog područja. Karakteristika zone je da čak i u periodima kada nema temperaturnih inverzija, kvalitet zraka premašuje granične vrijednosti te je u prosjeku 143 dana u togu godine prekoračena granična vrijednost za PM₁₀, a što je gotovo duplo više nego na ostalim automatskim stanicama u Kantonu Sarajevo. Ovu zonu karakteriše i manja gustoća naseljenosti koja ipak ne utiče na činjenicu da je na najvećem dijelu zone koji je naseljen, kvalitet zraka lošiji od propisanih graničnih vrijednosti.

Pored velikog broja postojećih individualnih ložišta na čvrsto gorivo, dio objekata je u zadnjem periodu ugradio inverter klima uređaje, toplotne pumpe, gas, čime se znatno

utiče na poboljšanje kvaliteta zraka. Emisija u zrak zavisi od vrste energenta, peći, načina loženja.

Kada je riječ o postojećim korisnicima čvrstih goriva, veoma je važno pravilno loženje i održavanje dimovodnog kanala i peći. Od ugljeva najpovoljniji su malodimni ugalj sa malim sadržajem isparljivih spojeva i sa pećima u kojima dimni gasovi prolaze kroz žar i dogorjevaju. Od čvrstih goriva, najpovoljniji je biomasa kojima se eliminiše emisija sumpordioksida. Drvni peleti i briketi nemaju velike količine isparljivih materija, imaju efikasno sagorjevanje, te iako su skuplji troškovi grijanja ovim energentom, izborom odgovarajućeg kotla ne moraju biti značajno skuplji.

Uticaji zagađenog zraka

- unos zagađujućih materija u živi organizam tokom duže izloženosti, može uzrokovati bolesti disajnih organa, upalu sluzokože, infekcije, trovanja i slično, a u najtežim slučajevima uzrokuje povećanje smrtnosti;
- kisele kiše koje nastaju kao posljedica zagađenja negativno djeluju na građevine u čijem sastavu je krečnjak, naročito je izražen uticaj na objekte kulturno-historijskog nasljeđa;
- zagađenje se prenosi kruženjem vode u prirodi iz zraka putem padavina dolazi u zemlju, nadzemne i podzemne vodene tokove, ulazi u sve elemente okruženja, isparavanjem vraća u zrak,
- prirodni proces samoprečišćavanja traje duži vremenski period i isti nije dovoljan za prečišćavanje u odnosu na količinu emitovanog zagađenja;

Uzroci zagađenja mogu biti sljedeći:

- kolski saobraćaj, koristi se veliki broj pojedinačnih vlasničkih vozila od koji je evidentan i broj starih vozila sa neispravnim sagorijevanjem nafte/benzina, koji emituju visok nivo zagađujućih čestica;;
- dio industrijskih i privrednih objekata koji svojom radom mogu imati negativan uticaj na okoliš;
- energent i sistem koji se koristi za zagrijavanje objekata (čvrsto gorivo-ugalj, goriva lošeg kvaliteta i neefikasne peći i kotlovi u kojima dolazi do nepotpunog sagorijevanja energenta);
- energijski neefikasni objekti, bez propisne termoizolacije sa lošom stolarijom, koji preko fasade, stolarskih otvora i kroz dimnjak, oslobađaju veću količinu toplotne energije koja se podiže u zrak, stvara se podpritisak, kada se dešava strujanje zagađenim zrakom prema centralnom području;
- za Sarajevsku kotlinu zbog geografskog položaja i kretanja zraka u zimskom periodu je karakteristična pojava temperaturne inverzije, što uzrokuje da se toplotni plinovi spuštaju prema tlu koji formiraju guste magle i uz odsustvo vjetrova sunčevi zraci ne mogu zagrijati tlo, te se ne dešava usponsko strujanje zraka koje bi poboljšalo samočišćenje zraka (sličan proces se odigrava i kada je teren prekriven snijegom, te sunce ne može zagrijati tlo).

Mjere za smanjenje zagađenja zraka

- uvođenje "čistijih" energenata za postojeće objekte;
- mjere prostornog planiranja koje se provode kroz izradu prostorno planske dokumentacije, studije o procjeni uticaja zahvata i radova u prostoru na okoliš, kroz

- izdavanje dokumentacije o građenju objekata, nadzor nad istima;
- mjere energijske efikasnosti podrazumijevaju utopljavanje objekata ugradnjom toplotnih izolacija i zamjenom stolarije na objektima, čime se smanjuje potrebna količina energenta za zagrijavanje, tako i emisija u zrak;
- poticajne mjere u ulaganja, pored individualnih ulaganja vlasnika objekata, mogu biti kroz sufinansiranje radova na utopljavanju objekata i za prelazak na čistije tehnologije grijanja koji se provode svake godine putem Javne pozive koje raspisuje nadležno ministarstvo ili Fond Kantona Sarajevo (pelet, struja, plin i sl.);
- smanjenje upotrebe pojedinačnih vozila, vozila sa pojačanom emisijom zagađenja, korištenje organizovanog gradskog, prigradskog, međugradskog prevoza i sl.
- organizacione mjere kojima se utiče na svijest stanovništva kroz sve vrste edukacija u školama, putem vladinih organizacija, javnu upravu, obavještanja, dobre prakse i slično

PREVENTIVNE MJERE

-Upozoravanje rizičnih grupa stanovništva putem medija o stanju prekomjerne zagađenosti zraka – preporučiti da mala djeca, trudnice, stariji ljudi, hronični bolesnici, osobe slabog zdravlja i osjetljive osobe u vrijeme kritične situacije ne izlaze na ulicu;

-Pravilno loženje i održavanje

- * Prije sezone grijanja peći i dimnjake čistiti, potom održavati;
- * Najpovoljniji način loženja je da se žar nađe na putu prolaza dimnih gasova, kada dolazi do njihovog sagorijevanja i sprečavanju nastajanja čađi, ugljen monoksida i ugljikovodika, koji su u tom slučaju vlasnicima dodatni trošak ;
- * Uzroci nesagorijevanja mogu biti premalena/previsoka količina zraka koji ulazi u ložište, prevelika količina ogrijeva, posebno ako je opala temperatura žara, pa neće zapaliti isparljive materijekoje napuštaju ložište bez oslobanja toplote, veća vlaga u gorivu, kada se dio energije troši na isparavanje vode;

-Zatvarati prozore u stubištima – otvoreni prozori hlade stubište i kroz ulazna vrata se snižava unutarnja temperatura u stanovima što zahtjeva dodatno zagrijavanje;

- Izolirati zidove u kući čime se smanjuju potrebe za grijanjem i time potrošnja energenata;

-Strogo voditi računa o usklađenosti energenta i ložišta čime se postiže garantovana efikasnost ložišta i smanjuje emisija zagađujućih materija u zrak;

-Postavite programirane termostate – automatski će smanjiti grijanje ili hlađenje noću i ponovno ga pojačati ujutro;

-Čistiti i redovno mijenjati filtere u napama i klima uređajima – čišćenjem prljavog filtera možete smanjiti emisiju ugljičnog dioksida za 150 kg godišnje;

- Ne dopustiti da toplota nepotrebno izlazi iz doma – kad prozračujete svoje stambene prostorije, otvorite prozore samo na nekoliko minuta;

-Zamijeniti stara jednostruka stakla na prozorima dvostrukima;

- Ne vršiti spaljivanje otpadnih materija u dvorištu, a što je i kažnjivo u skladu sa Zakonom;
- Preporučiti da se ne upotrebljavaju uređaji za zagrijavanje prostorija fosilnim gorivima, pogotovo ne oni bez efikasnog odvođenja dimnih plinova;
- Apel vozačima da smanje korištenje motornih vozila te stimulirati korištenje javnog prijevoza – izbjegavanjem 100 km vožnje automobilom svake sedmice, smanjuje se emisija ugljendioksida blizu 900 kg godišnje;
- Dogovoriti vožnju automobila na smjenu - Ako se dva dana u sedmici povežete s nekim ili se netko poveže s vama, smanjit ćete emisiju ugljičnog dioksida za 730 kg godišnje;
- Provjeriti pritisak u gumama vozila - odgovarajući pritisak u gumama smanjuje potrošnju goriva;
- Omogućiti brži protok vozila na gradskim saobraćajnicama putem regulacije semafora ili uvođenjem saobraćajne policije;
- Maksimalno smanjiti korištenje motornih vozila koja ispunjavaju norme EURO3 i niže;
- Pravovremeno čistiti snijeg sa kolskih i pješačkih površina;
- U stanju Uzbune u skladu sa Planom interventnih mjera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka u Kantonu Sarajevo uvesti režim saobraćaj motornih vozila po sistemu par-nepar;
- Poziv pravnim licima, vlasnicima ili korisnicima kotlovnica ili ložišta, da preduzmu sve potrebne, tehnički izvodive mjere kako bi se smanjile emisije u zrak, uključujući i čišćenje dimovodnih instalacija, a po potrebi odgoditi izvođenje svih operacija koje bi mogle pogoršati kvalitet zraka;
- Spaljivati otpad i biomasu u samo za to projektovanim postrojenjima;
- U slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka u stanju Uzbune u skladu sa Planom interventnih mjera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka u Kantonu Sarajevo smanjiti proizvodne kapacitete.

Obradila:

Šef odsjeka za prostorno planiranje i zaštitu okoliša
Zeković Mersa, dipl.ing.gr.arh.

Po ovlaštenju Općinskog načelnika
Šef odsjeka za dozvole
Muamer Mešetović, dipl. pravnik

Dostavi,

1. Naslovu
- 2.a/a

Ul. 126. ilijaške brigade br. 6, 71380 Ilijaš
Tel. ++387 33 580-661, 580-663, 580 664, fax. 580-670,
e-mail.prostorno@ilijas.ba

010340